

ملاک‌های کلی ارزشیابی کتاب‌های کودکان و نوجوانان

- کیفیت محتوا
- کیفیت ساخت و پرداخت
- کیفیت زبان و شیوه نگارش
- کیفیت تصویرها
- کیفیت ارائه

الف: کتاب‌های داستانی (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
  - کیفیت ساخت و پرداخت
  - کیفیت شخصیت‌پردازی
  - کیفیت زبان و بیان
- ### ۱. داستان‌های واقعی (تعریف و هدف)
- کیفیت محتوا
  - شخصیت‌پردازی

۲. افسانه های عامیانه و جدید (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- شخصیت پردازی
- کیفیت زبان و نگارش
- کیفیت تصویرها

ب: کتاب های غیر داستانی (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- کیفیت ساخت و پرداخت
- کیفیت زبان و بیان
- کیفیت تصویرها
- کیفیت ارائه

۱. کتاب های دینی (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- کیفیت تصویرها

۲. کتاب های دانش اجتماعی

- کیفیت محتوا

۳. کتاب های علمی (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- کیفیت ساخت و پرداخت
- کیفیت زبان و بیان
- کیفیت تصویرها

۴. کتاب هایی درباره هنر (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا

۵. زندگینامه (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- کیفیت زبان و بیان
- کیفیت ارائه

۶. کتاب های بازی و سرگرمی (تعریف و هدف)

- کیفیت کلی محتوا
- کیفیت کلی ساخت و پرداخت
- کیفیت محتوای بازی های جسمی
- کیفیت ساخت و پرداخت و ارائه بازی های جسمی
- کیفیت محتوای بازی های فکری

ج: کتاب های تصویری (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- کیفیت زبان و بیان
- کیفیت تصویرها
- کیفیت ارائه

د: شعر (تعریف و هدف)

- کیفیت محتوا
- کیفیت ساخت و پرداخت
- کیفیت زبان و بیان

بدیهی است در مورد هر کتاب ابتدا ملاک‌های کلی در نظر گرفته می‌شود، سپس ملاک‌های کلی نوع آن، و در پایان ملاک‌های مربوط به آن اثر خاص. به عنوان مثال در مورد یک کتاب علمی، ابتدا ملاک‌های کلی ارزشیابی کتاب‌های کودکان و نوجوانان باید کتاب را تأیید کند، سپس ملاک‌های غیر داستانی «ردیف ب» و در پایان ملاک‌های کتاب‌های علمی «شماره ۳».

کتاب‌های کودکان و نوجوانان

تعریف: آثاری هستند که با توجه به نیازمندی‌های اساسی و علاقه‌ها و تجربه‌ها و توانایی خواندن و درک و فهم کودکان و نوجوانان، با روشی هنرمندانه، برای آن‌ها نوشته یا تألیف یا ترجمه، یا گردآوری می‌شوند.

هدف: شناخت خوانندگان خردسال و نوجوان را نسبت به خود، دیگران و جهان گسترش دهد و به رشد همه جانبه استعدادها و توانایی‌های آن‌ها کمک کند و در آن‌ها انگیزه فعالیت‌های فکری، اجتماعی و هنری را تقویت کند.

ملاک‌ها کلی ارزشیابی کتابهای کودکان و نوجوانان

کیفیت محتوا

- مفاهیم و افکار ارائه شده ارزشمند باشند.
- محتوا با تجربه‌ها، نیازها، علاقه‌ها و توانایی‌ها کودکان و نوجوانان متناسب باشد.
- درباره موضوع مورد بحث با پیشداوری و تعصب قضاوت نشود.
- مفهوم ارائه شده قابل تعمیم و متناسب با نیازهای اکثریت جامعه باشد.
- حس کنجکاوی خواننده و علاقه او را به مطالعه بیشتر برانگیزد.
- از هر نوع نصیحت مستقیم به دور باشد.

کیفیت ساخت و پرداخت

- چگونگی ساخت و پرداخت مطلب برای گروه سنی موردنظر قابل درک و جالب توجه باشد.
- ساخت و پرداخت مطلب به گونه‌ای باشد که بتواند خواننده را به نتیجه لازم برساند، به نحوی که هیچ نیازی به نتیجه‌گیری مستقیم و پند و شعار نباشد.
- آسان‌پسندی را ترویج نکند و مانع تفکر مستقل خواننده نشود.

کیفیت زبان و شیوه نگارش

- زبان و بیان سلیس و روان و متناسب با توانایی‌های خوانندگان انتخاب شده باشد.
- استعداد و مهارت خوانندگان را در استفاده از کلام برای بیان مقصود پرورش دهد.
- سبک نگارش با موضوع مورد بحث متناسب باشد.
- سادگی زبان و شیوه نگارش، قابلیت خوانندگان را دست کم نگیرد.

کیفیت تصویرها

- با متن پیوندی منطقی داشته باشد.
- قدرت خلاقیت کودکان را برانگیزد.
- از کیفیت هنری برخوردار باشد.
- با در نظر گرفتن درک خوانندگان تهیه شده باشد.
- به درک آسان‌تر و بهتر نوشته کمک کند.
- علاقه خوانندگان را به خواندن کتاب برانگیزاند.
- تصویری دقیق و واقعی از طبیعت و انسان و جانوران باشد، مگر بنا به ضرورت افسانه و داستان.
- در آن‌ها از رنگ به درستی و بر پایه واقعیت استفاده شده باشد.
- سبک مورد استفاده متناسب با متن و قدرت درک کودک یا نوجوان باشد.

کیفیت ارائه

- ارائه کتاب با محتوای آن متناسب باشد.
- ارائه کتاب خواننده را به مطالعه برانگیزاند.
- نوع کاغذ و جلد و صحافی امکان استفاده ممتد از کتاب را بدهد.
- کتاب تا حد امکان ارزان باشد.

الف- کتاب های داستانی

تعریف: داستان نوشته ای است که نویسنده فکر و هدف خود را در قالب ماجرا و شخصیت پردازی بیان می کند.

هدف: آشنا کردن خوانندگان خردسال و نوجوان با زندگی و مسائل آن و رساندن پیامهای سازنده در قالبی پذیرفتنی و انگیزاننده به طور غیر مستقیم.

- آشنا کردن کودکان و نوجوانان با معیارها و ارزشهای اخلاقی، اجتماعی و انسانی به طور غیر مستقیم.

- خواننده را، به طور غیر مستقیم، به روبه رو شدن با مسائل و مشکلات و مصائب زندگی برانگیزد و آنها را با چگونگی چیره شدن بر آنها و استفاده کردن از تجربه های کارآمد آشنا کند.

ملاکهای کلی ارزشیابی کتابهای داستانی

کیفیت محتوا

- کشش عاطفی به وجود آورد.

- محتوا مبتنی بر اصیل ترین خصوصیات انسانی، مانند همدردی و ایمان، شجاعت و عشق به هممنوع باشد.

- عشق به عدالت و مساوات را در کودکان و نوجوانان پرورش دهد و قدرت مبارزه با ستمگری و زورگویی را در آنان تقویت کند.

- به اهمیت کار در سازندگی و اعتلای انسان توجه داشته باشد.

کیفیت ساخت و پرداخت

- داستانش (خواه افسانه یا داستان واقعی) از مسائل زندگی الهام گرفته باشد.

- ماجرا از تحرک و هیجان لازم برخوردار باشد.

- ارتباط منطقی وقایع با موضوع و هدف حفظ شده باشد.

- واقعه هایی که برای پیشبرد موضوع به کار گرفته می شوند طبیعی و مربوط به هم و هماهنگ باشند.

کیفیت شخصیت پردازی

- شخصیت ها به گونه ای پرداخت شوند که خوانندگان بتوانند با آنها ارتباط عاطفی برقرار کنند.

- شخصیتها با هدف و موضوع نوشته متناسب باشند.

کیفیت زبان و بیان

- زبان و بیان زیبا، دلنشین و گیرا به کار گرفته شده باشد.

- زبان شخصیت ها متناسب با خصوصیات آنها باشد.

- از لهجه های محلی در صورت لزوم به جا استفاده شده باشد.

- از به کار بردن زبان شکسته خودداری شده باشد، مگر در هنگام بیان محاوره در شرایط خاص.

۱. داستانهای واقعی

تعریف: داستان واقعی داستانی است که گرچه ساخته و پرداخته ذهن نویسنده است، ولی حوادث آن باور کردنی و قابل تکرار و شخصیتهای آن واقعی باشند.

هدف: - آشنا کردن کودکان و نوجوانان با ابعاد مختلف شخصیت انسان و خصوصیات خوب و بد او از طریق شخصیت پردازیهای درست و واقع بینانه و هنرمندانه.

- آشنا کردن کودک و نوجوان با صور مختلف زندگی، یعنی دست یافتن به واقعیت زندگی از طریق

ارائه هنرمندانه و واقعبینانه حوادث و ماجراهای کوچک و بزرگی که زندگی را می سازند.

- آشنا کردن کودک و نوجوان با روابط متقابل میان فرد و جامعه.

کیفیت محتوا

- ریشه‌های عمیق در ابعاد مختلف زندگی داشته باشد و واقعیت‌های زندگی را با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی به طور عمیق ریشه‌یابی کند.
- در ارائه مسائل اجتماعی به نیازها و مسائل اکثریت جامعه توجه داشته باشد.

شخصیت پردازی

- شخصیتها به دور از تصنع و در قالب واقعی خویش قرار گرفته باشند.
- در شخصیتها با پیشرفت ماجرای داستان تغییرات لازم مشاهده شود.
- رفتار شخصیتها از لحاظ روانشناسی رفتار درست باشد.
- عاقبت رفتارهای افراد مختلف واقع بینانه نشان داده شود.

۲. افسانه (عامیانه - جدید)

تعریف: افسانه‌ها داستانهایی هستند که در ساخت و پرداخت آنها عواملی تخیلی به کار گرفته شده اند که در زندگی واقعی امکان بهره‌گیری از آنها و وقوع چنین ماجراهایی بسیار بعید و غیر ممکن است، اما در مجموع حکمی واقعی را بیان می‌کند.

هدف:

- پرورش نیروی تخیل و تصور و قدرت ذهنی کودکان و نوجوانان.
- کمک به آشنایی با میراث گذشته و تکوین هویت فرهنگی خوانندگان.

کیفیت محتوا

- انتخاب افسانه (عامیانه) از نظر محتوا درست باشد، یعنی با آداب و رسوم و ارزشهای جامعه متناسب باشد.
- پیام آن در جهت تثبیت ارزشهای والای انسانی باشد.
- محتوا در جهت پرورش نیروی تخیل و رشد شخصیت کودکان و نوجوانان باشد.
- سازنده باشد، یعنی نگرش منفی در خواننده به وجود نیارد.
- کودکان و نوجوانان را خیالباغ و ترسو بار نیورد.
- قدرت اندیشه را تقویت کند و از سطحی کردن و خرافاتی کردن خواننده بپرهیزد و راه و روش و فکر و فلسفه‌ای مترقی نسبت به زمان خود را القا کند (ایمان به نیکی و امید به پیروزی آن)
- در بازنویسی افسانه‌های عامیانه در محتوای آن دخل و تصرف نشود، مگر برای کودک و نوجوان بدآموز باشد.
- افسانه جدید تابع نیازهای زمان باشد.

شخصیت پردازی

- شخصیتها، با این که جنبه‌های اعجاب‌انگیز و مبالغه‌آمیز دارند باید در روابط منطقی با یکدیگر و محیط قرار گیرند تا خواننده از پذیرفتن آنها سر باز نزند.
- شخصیت پردازی نباید سبب نگرش منفی یا حس برتری طلبانه نسبت به نژاد، قوم و فرهنگ خاصی بشود.
- از استعاره، درست استفاده شود تا موجب پیشداوری نسبت به گروه خاصی نشود (مثال: استفاده نادرست از چهره معلولین برای نشان دادن شرارت و بدجنسی).
- به این نکته توجه شود که در افسانه‌های عامیانه قهرمانان اغلب دارای شخصیتی روشن و تا اندازه‌ای ثابت هستند و همراه با حوادث مختلف کمتر تغییر منطقی پیدا می‌کنند.
- در افسانه‌های جدید شخصیتها با این که واقعی نیستند، بسیار به واقعیت نزدیکند، و معمولاً در طول افسانه تغییر می‌یابند.

کیفیت زبان و نگارش

- زبان و بیان بازنویسی افسانه‌های عامیانه باید ساده، درست و نزدیک به گفتار مردم باشد تا اصالت آن حفظ شود.
- در افسانه‌های جدید توصیفها باید محسوس و نزدیک به زندگی مردم و از سادگی و ایجاز برخوردار باشد.

کیفیت تصویرها

- در افسانه‌های عامیانه، در حد امکان، تصویرها باید بار فرهنگی افسانه را حفظ کند.
 - سبک نقاشی باید متناسب با نوع، زمان و حکمت افسانه عامیانه باشد.
 نکته ای درباره ترجمه افسانه:

- طرز تفکر و فرهنگ مردمانی که افسانه عامیانه مربوط به آنهاست باید به کودکان و نوجوانان شناسانده شود تا آنها بتوانند مفهوم واقعی آن را در زمان و مکان و فرهنگی دیگر درک کنند.

ب. کتاب های غیر داستانی

تعریف: کتابهایی هستند که کودک و نوجوان را مستقیماً با زمینه های مختلف دانش و مهارتهای بشری آشنا می کنند.

هدف: به کودک و نوجوان شناختی علمی از خود و جهان پیرامونش بدهد و روابط علت و معلولی را برای او روشن کند تا بتواند در تجزیه و تحلیل مسائل آمادگی یابد.

کیفیت محتوا

- مفاهیم علمی، اجتماعی، فرهنگی و ... با تحقیق لازم و استفاده از آخرین یافته ها در این زمینه ها ارائه شود.

- مطالب مطرح شده صحیح، دقیق و مستند باشد.

- تصور ذهنی درستی از مطالب مورد بحث در ذهن خواننده به وجود آورد.

- دارای هدفی مشخص باشد و مطالب در خدمت هدف به کار گرفته شوند، و از پراکنده گوئی پرهیز شده باشد.

- از ذهنی گرایی و ارائه استنتاجهای شخصی به دور باشد.

- از مطلق گرایی پرهیزد و راه را برای تفکر و جستجو باز بگذارد.

- جنبه القایی نداشته باشد.

- دید انتقادی را در کودک و نوجوان تقویت کند.

- به کودک و نوجوان راه و روش تجزیه و تحلیل و چون و چرایی را بیاموزد.

- نویسنده با آشنایی کامل با چارچوب دنیای محدود کودک، مطالب خود را از دید او بیان کند و نقطه آغازین را تصورات و دانسته های او قرار دهد و سپس قدم به قدم به این دنیا وسعت بخشد.

- نویسنده به مطلب مورد بحث تسلط و احاطه جامع و کامل داشته باشد.

- نویسنده ذهن کودک را ظرفی نپندارد که باید آن را از اطلاعات انباشت، بلکه در ذهن او تخمی بکارد که از درون تغذیه شود و خود رشد کند.

کیفیت ساخت و پرداخت

- ساختی هنرمندانه، پر کشش و قالبی رغبت انگیز داشته باشد.

- در صورت استفاده از طرح داستان، لطمه ای به صحت دقت مطالب آن وارد نشود.

کیفیت زبان و بیان

- زبان نوشته، گذشته از درست بودن، روان، ساده و برانگیزاننده باشد.

- واژگان تخصصی از طریق تکرارهای منطقی در ذهن خواننده جایگزین شود.

کیفیت تصویرها

- به ایجاد مفهوم صحیح و دقیق از موضوع مورد بحث در ذهن خواننده کمک کند.

- به بیان بهتر مطالب در موقعیتهایی که متن به تنهایی از عهده آن بر نمی آید کمک کند.
 - مستند باشد.

- دارای زیرنویس باشد.

- تصویرها، نمودارها، جدولها، و ... در نزدیکترین مکان به متن مربوط قرار گرفته باشد تا رشته مطالعه خواننده برای مراجعه به آنها پاره نشود.

کیفیت ارائه

- چاپ و ظاهر کتاب رغبت خواننده را برانگیزد.

- در تنظیم صفحه ها هنرمندی به کار رفته باشد.

- فهرست عنوان فصلها و زیر فصلها داشته باشد.

- در صورت امکان فهرست منابع داشته باشد.
- از پانویس به درستی استفاده شده باشد.

۱. کتابهای دینی

تعریف: کتابهایی هستند که با تکیه بر پیامهایی اخلاقی و انسانی ادیان به تکوین ارزشهای اخلاقی در کودکان و نوجوانان کمک می‌کنند.

هدف:

- کودکان و نوجوانان را با پیامهای اخلاقی و انسانی اسلام و سایر ادیان آشنا کند.
- با استفاده از پیامها، وجدان اخلاقی و انسانی را در کودکان و نوجوانان پروراند.
- کودکان و نوجوانان را با اصول صحیح اعتقادی دین اسلام آشنا کند.

کیفیت محتوا

- در ارائه اندیشه دینی صداقت داشته باشد.
- در جهت ایجاد تفاهم و احترام متقابل به ادیان و افکار دیگران باشد و باعث ایجاد نفرت و جدایی انسانها از یکدیگر نشود.
- پیام‌های انسان ساز ادیان را منعکس کند.
- راه را برای تفکر بیشتر و قانع شدن باز نگذارد.
- تکیه بر منابع و اسناد معتبر داشته باشد.
- چنانچه کتاب یا اثر در زمینه شناخت قرآن کریم است:
  - الف. در مورد کودکان سالهای اول دبستان از ترجمه‌آیات قرآنی استفاده شود، ولی برای سالهای آخر دبستان و نوجوانان با ذکر سوره و شماره آیه آوردن آیات ضروری است.
  - ب. نویسنده قرآن را خوب بشناسد و به تفاسیر معتبر مسلط باشد.
  - ج. نویسنده در تطبیق مسائل قرآن با مسائل علمی و اجتماعی دقت و صحت یکایک نکات مطرح شده را تضمین کند.
  - ه. از طرح کلیه جنبه‌های خرافی رایج در میان عوام بپرهیزد، مگر در مواردی که نگرش نسبت به آنها انتقادی باشد.
- چنانچه کتاب در زمینه بخشی از زندگی یا حادثه‌ای در زندگی بزرگان دین است (مثل هجرت)، نویسنده از ایجاد صحنه‌های خیالی و تصنعی بپرهیزد.
- در مورد کتابهایی که وقایع و مکانهای تاریخی مربوط به اسلام را در بردارند (مانند غزوات):
  - الف. به آن دسته از واقعیت‌های تاریخی که با نیازها و تجربه‌های کودکان منطبق است بپردازد.
  - ب. از دادن اطلاعات جدولی پرهیز شود. مطالب درست، زنده و قابل قبول ارائه شود، به طریقی که انگیزه و نتایج حاصله از واقعه روشن باشد.
  - اگر کتاب درباره سخنان بزرگان اسلام است:
    - الف. گفتارهایی انتخاب شود که قابل درک برای گروه سنی مورد نظر باشد.
    - ب. مطالب برانگیزاننده، سازنده و شوق‌انگیز باشد.
  - در مورد اطلاعات زیربنایی و بنیادی دینی:
    - الف. تکیه بر منابعی باشد که در هر مذهبی مورد وثوق است.
    - ب. از جبهه‌گیری شخصی و ارائه نظرات فردی در همه موارد خودداری شود.
  - در مورد قصص قرآن:
    - الف. بازنویسی و ساده‌نویسی چنان باشد که به اصل قرآنی آن بسیار نزدیک باشد.
    - ب. از هرگونه اطاله کلام پرهیز شود تا پیام و هدف تحت الشعاع قرار نگیرد.
- کیفیت تصویرها**
  - در مورد قصه‌های قرآن تصویرها با در نظر گرفتن جغرافیای زمان و مکان نقاشی شود.
  - در مورد اطلاعات زیربنایی و بنیادی دینی، زندگینامه پیامبر و امامان بهتر است فقط از تذهیب استفاده شود.
  - در مورد مطالب تاریخی دینی، تصویرها مبتنی بر مطالعه دقیق شرایط زندگی، نوع پوشاک و

حوادث باشد و از جنبه های تخیلی در تصویر پرهیز شود.

۲. کتابهای دانش اجتماعی

تعریف: کتابهایی هستند که با طرح مسائل اجتماعی در تکوین شخصیت اجتماعی کودکان و نوجوانان مؤثر هستند.

هدف:

- کودک و نوجوان را با گذشته و حال انسان آشنا کند تا او را برای روبه رو شدن با مشکلات آینده به تفکر برانگیزد.
- جامعه بشری را به کودک و نوجوان بشناساند و به او کمک کند تا به وجوه اشتراک و افتراق در این خانواده بزرگ پی ببرد.
- به کودک و نوجوان کمک کند تا به پایگاه خود به عنوان فردی از این خانواده پی ببرد.
- کودک و نوجوان را با حدود وظایف و نقش خود به عنوان انسان آشنا کند.
- کودک و نوجوان را با علل مسائل مبتلا به جامعه بشری آشنا کند و به تفکر و چاره جوئی برانگیزد.

کیفیت محتوا

- اطلاعات ارائه شده در جهت ایجاد تفاهم بین المللی و هر چه نزدیک تر کردن انسانها به هم باشد.
- نحوه ارائه وقایع، خشن و پرداخت نشده و در نتیجه نا امید کننده نباشد.
- نگرش خاص و القاگرانه نداشته باشد.
- روابط علت و معلولی را برای کودک مشخص کند.
- کیفیت ساخت و پرداخت
- کیفیت زبان و بیان
- کیفیت تصویرها
- تابع ضوابط کلی کتابهای غیر داستانی است.

۳. کتابهای علمی

تعریف: کتابهایی هستند که کودکان و نوجوانان را با جهان و تفکر علمی آشنا می کنند و دید علمی آنها را گسترش می دهند.

هدف:

- قدرت مشاهده دقیق و روحیه جستجوگری را در کودک و نوجوان تقویت کند.
- شناخت علمی از طبیعت و پدیده های آن بدهد.
- کودک و نوجوان را با علم، به عنوان میراث عظیم فکر و کار انسان که در مالکیت فرد یا قوم و ملت خاصی نیست، آشنا کند، و احترام گذاشتن به آن میراث را به او بیاموزد.
- کودک و نوجوان را از کاربرد سازنده و مخربی که علم و تکنولوژی می تواند در زندگی داشته باشد آگاه کند.
- به کودک و نوجوان بیاموزد که علم پدیده ای است اجتماعی، نه مجرد.

کیفیت محتوا

- با آخرین کشفیات علمی منطبق باشد.
- اگر معلومات پایه را در اختیار خواننده می گذارد با قدرت فهم و حیطه علاقه مندی گروه سنی او متناسب باشد.
- از مطالب علمی برای اثبات نظریه های غیر علمی استفاده نکند.
- با نیازهای زمان و مکان خوانندگان منطبق باشد.

کیفیت ساخت و پرداخت

- در ارائه مطالب از روش علمی استفاده شده باشد.
- آزمایش های علمی ارائه شده زمینه ای برای کشف و جستجو باشد نه سرگرمی صرف.
- آزمایش های علمی از نظر ایمنی تضمین شده باشد.
- مواد مورد نیاز برای آزمایش در اختیار اکثریت کودکان و نوجوانان باشد.

- دستورالعملها مرحله به مرحله و حتی الامکان با تصویر همراه باشد.

کیفیت زبان و بیان

- زبان علمی و در عین حال قابل فهم خواننده باشد.
- از بیش از اندازه ساده کردن مطالب که باعث برداشتهای نادرست شود بپرهیزد.

کیفیت تصویرها

- از تصویرهای غیر واقعی مانند تصویرهای عروسکی - کارتون در جایی که زندگی جانوران و انسان مطرح است استفاده نشده باشد.

۴. کتابهای دربارهٔ هنر

تعریف: کتابهایی هستند که برای آشنا کردن کودکان و نوجوانان با هنر و تأثیر اجتماعی آن و تقویت حس زیبایی شناسی آنان تهیه می شود.

هدف:

- آشنا کردن کودکان و نوجوانان با هنر و نقش آن در تعالی انسان.
- تقویت حس زیبایی شناسی، نوآوری و خلاقیت و ذوق کودکان و نوجوانان در زمینه های مختلف هنری.

- ایجاد توانایی تشخیص هنر واقعی از شبه هنر و ضد هنر.
- آشنا کردن کودکان و نوجوانان با هنری که ریشه در واقعیتهای زندگی اکثریت انسانها دارد.

کیفیت محتوا

- نیازهای عاطفی و روحی انسان را در خلق آثار هنری نشان می دهد.
- بتواند ارتباط انسانی میان هنرمند و جامعه را به درستی بیان کند.
- نشانگر نقش هنر در روند تکامل فرهنگی جامعه باشد.
- نقش سازندهٔ هنر را در تعالی زندگی انسان نشان دهد.
- حس زیبایی شناسی و نوآوری و خلاقیت را در کودکان تقویت کند.
- دید انتقادی و قدرت تجزیه تحلیل هنری را در کودکان و نوجوانان به وجود آورد.
- قضاوتهای شخصی و تعصب آمیز خود را در معرفی هنرها دخالت ندهد، بلکه شناخت صحیح از هنر مورد بحث را به کودکان و نوجوانان ارائه دهد.
- علاقه کودکان و نوجوانان را به موضوع هنر مورد بحث برانگیزد.

۵. زندگینامه

تعریف: شرح زندگی و احوال انسانهایی است که به نوعی بر جریان جامعه خود یا جامعهٔ بزرگ بشری اثر گذاشته اند.

هدف:

- آشنا کردن کودکان و نوجوانان با ابعاد مختلف تلاشها و مشکلات انسانهایی که در راه خدمت به جامعه و بشریت گام برداشته اند.
- آشنا کردن کودکان و نوجوانان با ابعاد مختلف شخصیت افراد مشهور.
- تقویت روحیه مبارزه و تلاش در راه رسیدن به هدفهای والای انسانی.

کیفیت محتوا

- چهرهٔ انسان مورد نظر به دور از تعصبات قومی و نژادی و فرهنگی ترسیم شده باشد.
- چهرهٔ این انسان برای رسیدن به مقاصد و بهره برداریهای سیاسی یا احیاناً فرهنگی مورد استفاده قرار نگرفته باشد.
- ابعاد مختلف شخصیت مورد نظر را به خواننده نشان دهد.
- با ارائه صادقانه رفتارها، عملکردها و افکار شخصیت مورد نظر، کودک و نوجوان را با شخصیت او آشنا کند و به او بیاموزد که راه رسیدن به کمال برای همه باز است.

کیفیت زبان و بیان

- زبان بهتر است روایتی باشد و به زبان قصه گویی نزدیک.

کیفیت ارائه

- در زندگی نامه هایی که برای کودکان نوشته می شود، با اینکه باید مستند باشد، از ارائه اسناد و مدارک متعدد در متن کتاب خودداری شود.

۶. کتابهای بازی و سرگرمی

تعریف: کتابهایی هستند که به کودکان و نوجوانان راههای سازندهٔ پرکردن اوقات فراغت را نشان می دهند.

هدف:

- پرورش استعدادها و خلاقیت‌های جسمی و ذهنی کودکان و نوجوانان.
- پر کردن اوقات فراغت آنها از راه مطالعه و فعالیت‌های سازنده.
- ایجاد رغبت به مطالعه در کودکان و نوجوانانی که بیشتر به بازی و سرگرمی علاقه‌مند هستند.
- کمک به ایجاد هماهنگی قوای جسمی و ذهنی آنان.

کیفیت کلی محتوا

- فعالیتها از جذابیت لازم برخوردار باشد تا کودک و نوجوان را به ارائه فعالیت تشویق کند.

کیفیت کلی ساخت و پرداخت

- وسایل بازیها و سرگرمیهای ارائه شده، در حوزهٔ امکانات و در حداقل هزینه باشد.
- ارائه تمرینها و بازیها بی خطر باشد.
- وسایل لازم در دسترس عموم باشد.
- دستورالعملها روشن و واضح باشد، به نحوی که با نتیجه بازی انطباق یابد.

کیفیت محتوای بازیهای جسمی

- روحیه جمعی را در کودکان بهروراند.
- مروج روحیه قهرمان پروری صرف نباشد.
- ورزش را وسیله تلقی کند، نه هدف.
- مروج روحیه جوانمردی، که از ویژگیهای بارز ورزشهای سنتی ایران است، باشد.

کیفیت ساخت و پرداخت و ارائه بازیهای جسمی

- بازیها بدون نظارت مربی قابل اجرا باشد.
- فعالیتها برای سن مورد نظر قابل اجرا باشد.

کیفیت محتوای بازیهای فکری

- تأکید آن بر سرگرمی محض نباشد و مفید بودن فعالیت را نیز مد نظر داشته باشد.
- در زمینه گرد آوری مجموعه‌ها (کلکسیون)، مروج روحیه کسب و سوداگری نباشد.

ج. کتابهای تصویری

تعریف: کتابی است که تصویرها در آن به صورتی طرح ریزی شود که جزء جدایی ناپذیر متن باشد و ترکیب متن و تصویر یک مفهوم واحد را برساند.

هدف: ارائه تصویری از آنچه که کودکان خردسال قادر به درک آن هستند ولی قدرت خواندن و درک و فهم نوشته را ندارند.

کیفیت محتوا

- در ارائه پیام، وحدت میان متن و تصویر حفظ شده باشد.
- پایان داستان خوش و مثبت باشد.
- خصوصیات ملی و سنتهای قومی رعایت شده باشد.

کیفیت زبان و بیان

- ساده، کوتاه، فشرده و کوتاه باشد.
- با توجه به رشد کلامی کودک مورد خطاب تهیه شده باشد.
- نقطه گذاری و اعراب کلمه‌ها رعایت شود.
- حروف انتخابی متناسب با قدرت خواندن کودک باشد.
- از واژه‌های نو در حد لازم استفاده شده باشد.
- حتی الامکان از زبان محاوره استفاده نشده باشد (به استثنای متلها و اشعار عامیانه).

کیفیت تصویرها

- از نظر بیان تصویری قوی باشد.
- از رنگ به درستی استفاده شده باشد.
- سبک مورد استفاده متناسب با متن و حد ذهنی و سنی کودک یا نوجوان مورد خطاب باشد.
- تصویری دقیق و واقعی از طبیعت و انسان و جانوران و صحیح باشد، مگر به ضرورت افسانه و داستان.

کیفیت ارائه

- صحافی محکم و بادوام باشد.
- جنس و نوع کاغذ برای ارائه تصویرها مناسب باشد.
- برای کودکانی که تازه خواندن را آغاز کرده اند از حروف درشت و کتابی استفاده شود.
- روی جلد کتاب نیز جالب توجه باشد.
- از تنظیمی هنرمندانه برخوردار باشد.

د. شعر

تعریف: کلامی است موزون و خیال انگیز و بیان کننده احساس و عاطفه.

هدف:

- پر و بال دادن به عواطف و تخیلات کودک و نوجوان.
- پرورش ذوق و استعداد کودکان و نوجوانان.
- آشنا کردن خواننده با نمونه های شعر اصیل.

کیفیت محتوا

- خیال انگیز باشد.
- نگرش شاعر به مسائل از دریچه چشم کودک و نوجوان باشد.
- استفاده از تمثیل و استعاره در حد فهم کودک و نوجوان باشد.
- در مورد حکایت‌های منظوم کلیه ملاک‌های داستان رعایت شده باشد.

کیفیت ساخت و پرداخت

- دارای قالبی آهنگین باشد.
- مصرع‌های آن کوتاه باشد.
- اصول و قواعد شعری متناسب با سن کودک و نوجوان و موضوع شعر رعایت شده باشد.
- در مورد حکایت‌های منظوم طول شعر متناسب با حوصله کودک و نوجوان باشد.

کیفیت زبان و بیان

- جز در مورد شعرهای عامیانه، از به کار بردن کلمه های شکسته پرهیز شده باشد. (۳)